

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 192/08-41

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. augusta 2008 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Jána Lubyho v konaní o sťažnosti obchodnej spoločnosti G., s. r. o., K., zastúpenej advokátom JUDr. M. S., Č., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Cob 163/2006 a jeho uznesením z 9. júna 2006, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti G., s. r. o., na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Cob 163/2006 a jeho uznesením z 9. júna 2006 p o r u š e n é b o l o .

2. Uznesenie Krajského súdu v Žiline sp. zn. 20 Cob 163/2006 z 9. júna 2006 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

3. Krajský súd v Žiline je povinný uhradiť obchodnej spoločnosti G., s. r. o., trovy konania v sume 10 795 Sk (slovom desaťtisíc sedemstodeväťdesiatpäť slovenských korún) na účet jej právneho zástupcu JUDr. M. S., Č., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 192/08 zo 17. júna 2008 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť obchodnej spoločnosti G., s. r. o. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Cob 163/2006 a jeho uznesením z 9. júna 2006 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd prerokoval túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže krajský súd v podaní zo 16. júla 2008 aj sťažovateľka vo svojom vyjadrení z 28. júla 2008 vyslovili súhlas, aby sa v danej veci upustilo od ústneho pojednávania. Ústavný súd pri svojom rozhodovaní vychádzal z predloženého súvisiaceho spisu Okresného súdu Čadca (ďalej len „okresný súd“), z obsahu sťažnosti, z písomných vyjadrení účastníkov a z listinných dôkazov.

Z prijatej sťažnosti okrem iného vyplýva, že krajský súd uznesením sp. zn. 20 Cob 163/2006 z 9. júna 2006 zastavil konanie o odvolaní sťažovateľky proti rozsudku okresného súdu sp. zn. 8 Cb 26/2004 z 13. marca 2006 z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku v ustanovenej lehote.

Sťažovateľka v sťažnosti poukazuje na to, že „Vzhľadom ku skutočnosti, že poplatok za odvolanie nebol v sume 50.118,- Sk zaplatený súčasne s podaním odvolania vyzval Krajský súd 16. 05. 2006, aby navrhovateľ zaplatil súdny poplatok za podané odvolanie v zmysle ustanovenia § 10 zákona č. 71/1992 Zb. Výzva na zaplatenie súdneho poplatku bola doručená právnomu zástupcovi navrhovateľa dňa 22. 05. 2006 a navrhovateľovi dňa 23. 05. 2006.

Súdny poplatok bol pripísaný na účet Krajského súdu dňa 05. 06. 2006 v celej výške. Krajský súd uznesením sp. zn. 20 Cob 163/2006 zo dňa 09. 06. 2006 zastavil konanie o odvolaní, nariadil Daňovému úradu K. vrátiť súdny poplatok vo výške 49.617,- Sk žalobcovi a súčasne nepriznal žalovanému náhradu trov odvolacieho konania a súčasne poučil navrhovateľa, že proti uvedenému uzneseniu nie je prípustné odvolanie.“

Sťažovateľka ďalej uviedla: „Krajský súd rozhodnutím o zastavení konania vzhľadom ku skutočnosti, že súdny poplatok nebol zaplatený v lehote 10 dní odo dňa doručenia výzvy na zaplatenie súdneho poplatku odoprel sťažovateľovi prístup k spravodlivému súdnemu konaniu.

Sťažovateľka zaplatila súdny poplatok, ktorý bol pripísaný na účet súdu dňa 05. 06. 2006 teda v čase rozhodovania súdu už bol súdny poplatok zaplatený a pre súd bol rozhodujúci čas v čase vydania uznesenia o zastavení konania. Vzhľadom na zastavenie odvolacieho konania sa rozsudok Okresného súdu stal právoplatný a zakladá prekážku *res iudicata* v zmysle ustanovenia § 159 OSP.

Je potrebné poukázať na tú skutočnosť, že výklad aký zaujal Krajský súd v predmetnom rozhodnutí je nesprávny a má za následok denegatiu justice pre sťažovateľa.

V zmysle ustanovenia § 10 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov a to ustanovenia ods. 1 a 3 citovaného ustanovenia, je ustanovená lehota 10 dní nie prekluzívnou lehotou na zaplatenie súdneho poplatku, a teda samotné nedodržanie uvedenej lehoty nemá za následok stratu práva na súdnu ochranu (preklúziu) ani sa jeho právo na súdnu ochranu neoslabuje, tak ako to vyložil Krajský súd v Žiline.

Uvedená lehota má poriadkový charakter a jej nedodržanie má za následok zastavenie konania, avšak tento následok môže byť odvrátený a príslušný súd zruší

uznesenie o zastavení konania ak poplatok bol dodatočne zaplatený v lehote na podanie odvolania.

Uvedené zvyrazňuje aj ustanovenie § 10 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov v prvej vete, ktorá ustanovuje povinnosť súdu zrušiť uznesenie o zastavení konania autoremedúrou, ak poplatník zaplatí súdny poplatok do konca lehoty na podanie odvolania.“

Na základe uvedeného sa sťažovateľka domáha, aby ústavný súd vydal tento nález:

„Krajský súd v Žiline v konaní vedenom pod sp. zn. 20 Cob 163/2006 porušil základné právo G., s. r. o. (...) na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Súd uznesenie Krajského súdu v Žiline sp. zn. 20 Cob 163/2006 zo dňa 09. 06. 2006 zrušuje a vracia Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie.“

Okrem uvedeného sa sťažovateľka domáha aj priznania náhrady trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd z obsahu zapožičaného spisu okresného súdu zistil, že podaním z 15. júna 2006 doručeným krajskému súdu 19. júna 2006 sa sťažovateľka odvolala proti napadnutému uzneseniu krajského súdu, ktorým bolo konanie o odvolaní zastavené. Podaním doručeným Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) 20. februára 2007 sťažovateľka požiadala, aby jej odvolanie z 15. júna 2006 bolo považované za dovolanie s tým, aby dovolací súd napadnuté uznesenie krajského súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie.

K sťažnosti sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril krajský súd podaním sp. zn. Spr. 468/08 zo 16. júla 2008, v prílohe ktorého referujúca sudkyňa k veci okrem iného uviedla:

«Podľa názoru krajského súdu rozhodnutím pod č. k. 20 Cob/163/2006-72 zo dňa 9. 6. 2006, keď došlo k zastaveniu odvolacieho konania, nedošlo sťažovateľovi, a to obchodnej spoločnosti G., s. r. o. (...) k odmietnutiu jeho práva na spravodlivé prerokovanie

veci, pretože k zastaveniu konania o odvolaní došlo práve z dôvodu nesplnenia si poplatkovej povinnosti sťažovateľom, a to podľa zákonných podmienok, ktoré vyplývajú hlavne zo zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších zmien a doplnkov. Sťažovateľ mal umožnené vykonávať všetky procesné a iné právne úkony, ktoré mu prináležali v predmetnej veci a len nedodržaním zákonných ustanovení sťažovateľom, vyplývajúcich zo zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov (ďalej len „zákon č. 71/1992 Zb.“) nastal dôsledok zastavenia konania o podanom odvolaní zo strany sťažovateľa. Tu je potrebné poukázať na ust. § 5 ods. 1 písm. a/ zákona č. 71/1992 Zb., podľa ktorého sťažovateľovi vznikla poplatková povinnosť už podaním odvolania. Túto svoju poplatkovú povinnosť nesplnil, a preto bolo postupované podľa ustanovení zákona č. 71/1992 Zb., keď sťažovateľovi bola stanovená lehota 10 dní od doručenia výzvy na zaplatenie súdneho poplatku za podané odvolanie a v tejto výzve žalobca bol poučený o následkoch nezaplatenia súdneho poplatku. Výzva súdu zo dňa 16. 5. 2006 bola doručená sťažovateľovi dňa 23. 5. 2006 a právnomu zástupcovi žalobcu 22. 5. 2006. Práve v súvislosti s konaním krajského súdu uznesením pod č. k. 20 Cob/163/2006-72 zo dňa 9. 6. 2006 je potrebné prihliadať na aktuálne znenie zákona č. 71/1992 Zb. platného a účinného nielen k dátumu vzniku poplatkovej povinnosti sťažovateľa, t. z. k dátumu podaného odvolania, ale aj k dátumu rozhodovania krajským súdom. Krajský súd poukazuje na túto skutočnosť vzhľadom k tomu, že niekoľkokrát bola robená zmena a úprava zákona č. 71/1992 Zb. Preto je nevyhnutné prihliadať k zneniu účinnému k dátumu vzniku poplatkovej povinnosti sťažovateľom a rozhodovania krajským súdom. Práve v tom čase s odkazom na ust. § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb., ktorého citácia je presne uvedená v uznesení Krajského súdu v Žiline pod sp. zn. 20 Cob/163/2006 z 9. 6. 2006, ak nie je zaplatený súdny poplatok z odvolania, súd vyzve poplatníka, aby zaplatil súdny poplatok do 10 dní od doručenia výzvy s tým, že ak sa aj napriek výzve poplatok nezaplatí, súd konanie zastaví. O následkoch nezaplatenia poplatku musí byť poplatník vo výzve poučený. Vzhľadom k tomuto zneniu bolo nevyhnutné vyvodiť, že v ust. § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. v tom čase platnom a účinnom je stanovená lehota 10 dní na zaplatenie súdneho poplatku z podaného odvolania a táto má hmotnoprávny charakter, pre zachovanie ktorej bolo určujúce, či bol súdny poplatok zaplatený najneskôr v posledný deň uvedenej lehoty pripísaním na účet krajského súdu. Ak sa tak nestalo a posledným

dňom lehoty na zaplatenie súdneho poplatku z odvolania bol 2. 6. 2006 a k jeho úhrade došlo až následne dňa 5. 6. 2006, t. z. že sťažovateľ nesplnil poplatkovú povinnosť v lehote určenej zákonom a malo toto jeho konanie, resp. nedodržanie zákonom stanovenej lehoty za následok zastavenie odvolacieho konania, čo bol priamo zákonný dôsledok. Rovnako podľa názoru krajského súdu nie je dôvodné domáhať sa aplikácie ust. § 10 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb. platnom a účinnom k dátumu vzniku poplatkovej povinnosti sťažovateľa a rozhodovania krajského súdu, a to z toho dôvodu, že predmetný zákon dal, resp. preniesol v spojení aj s Občianskym súdnym poriadkom právomoc a príslušnosť Krajskému súdu v Žiline ako súdu odvolaciemu rozhodovať o následkoch nezaplatenia súdneho poplatku z podaného odvolania. S odkazom aj na ust. § 201 veta prvá O. s. p. je možné len rozhodnutie súdu prvého stupňa napadnúť odvolaním a nie rozhodnutie Krajského súdu v Žiline ako súdu odvolacieho, a tým nebolo možné aplikovať ust. § 10 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb., na ktoré poukazuje sťažovateľ, pretože uznesenie o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku je možné zrušiť, ak sa zaplatí súdny poplatok do konca lehoty na podanie odvolania, pričom krajský súd uznesením č. k. 20 Cob/163/2006-72 zo dňa 9. 6. 2006 rozhodoval ako odvolací súd, proti uzneseniu ktorého odvolanie nie je prípustné (§ 201 veta prvá O. s. p.), a tým zákonite neprichádzal do úvahy ani postup podľa § 10 ods. 3 zákona č. 71/1992 Zb. Sám sťažovateľ svojím postupom spôsobil, že nemohlo dôjsť k meritórnemu prejednávaniu ním podaného odvolania, keďže nesplnil jednu z podmienok k takémuto vecnému prejednávaniu odvolania, a to nezaplatil súdny poplatok z podaného odvolania v stanovenej lehote, ktorú určuje priamo zákon č. 71/1992 Zb. Pokiaľ zákon č. 71/1992 Zb. stanovil lehotu 10 dní na zaplatenie súdneho poplatku od doručenia výzvy, tak je zrejmé a nesporné, že ide o zákonom stanovenú lehotu - zákonnú lehotu, s ktorou nemôže disponovať súd. Túto lehotu je súd povinný aplikovať v rámci svojho rozhodovania.

Máme za to s poukazom aj na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pod sp. zn. 3 Obdo 12/2007 zo dňa 26. marca 2008, že sťažovateľovi nebola odňatá možnosť konať pred súdom. Krajský súd považuje za potrebné zdôrazniť, že podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého

porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok Ústavy Slovenskej republiky o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky). Právo na súdnu ochranu však nie je absolútne. V záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam, resp. podmienkam (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky), akými sú napr. spôsobilosť byť účastníkom konania, povinnosť právneho zastúpenia v niektorých prípadoch, zákonom ustanovené náležitosti návrhu na začatie konania, zákonné lehoty a taktiež zaplatenie súdneho poplatku podľa ustanovení príslušného zákona. Uloženie poplatkovej povinnosti a jej splnenie v zákonom stanovenej lehote, a to podľa zákona č. 71/1992 Zb. nemožno samo osebe považovať za rozpor s právom na prístup k súdu chráneným v čl. 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach a slobodách (napr. rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veciach Tolstoj - Miloslavski proti Spojenému kráľovstvu 1995, resp. Kreuz proti Poľsku 2001). Rovnako pri plnení zákonom stanovených povinností je potrebné prihliadať aj na ust. § 18 veta prvá O. s. p., t. z. nielen na tvrdenia sťažovateľa, ale aj na zabezpečenie právnej istoty sporovej protistrany, v danom prípade žalovaného, t. z. že v rámci vyvolaného súdneho konania vyplývajú pre toho ktorého účastníka rovnaké povinnosti v prípade plnenia poplatkovej povinnosti a pri jej plnení žiadneho z účastníkov sporového konania nemožno dávať do výhodnejšej pozície. Krajský súd dodáva, že zákon č. 71/1992 Zb. je právnym predpisom, ktorý obsahuje ustanovenia tak hmotnoprávneho, ako aj procesnoprávneho charakteru. Za procesnoprávne ustanovenia citovaného zákona možno považovať ust. § 12 až 14, ktoré upravujú konanie vo veciach poplatkov. Stanovená 10 dňová lehota na zaplatenie súdneho poplatku je lehota zákonná, ktorú nemožno skrátiť, ani predĺžiť, je upravená v § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb., ktorého ustanovenie má tým hmotnoprávny charakter. Pre zachovanie takejto lehoty je rozhodujúce, aby súdny poplatok bol najneskôr v posledný deň uvedenej lehoty pripísaný na účet v danom prípade krajského súdu. K dodržaniu tejto zákonom stanovenej lehoty pre zaplatenie súdneho poplatku zo strany sťažovateľa nedošlo, a preto postup krajského súdu bol súladný nielen so zákonom č. 71/1992 Zb., Občianskym súdnym poriadkom, ale aj Ústavou Slovenskej republiky a Európskym dohovorom o ľudských právach a slobodách.»

K vyjadreniu krajského súdu zaujala stanovisko sťažovateľka podaním z 28. júla 2008 doručeným ústavnému súdu 31. júla 2008, v ktorom okrem iného uviedla:

«Podľa čl. 152 ods. 4 Ústavy SR musí byť výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Podľa § 10 ods. 1 zákona č.71/1992 Zb. ak nebol zaplatený poplatok splatný podaním návrhu na začatie konania, odvolania alebo dovolania, súd vyzve poplatníka, aby poplatok zaplatil v lehote desiatich dní od doručenia výzvy; ak aj napriek výzve poplatok nebol zaplatený v lehote, súd konanie zastaví.

Podľa § 167 ods. 2 O. s. p. ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku.

Podľa § 154 ods. 1 O. s. p. pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia.

„Ak zákonodarca prijme právnu normu, ktorej formulácia nie je jednoznačná, nastoľuje stav právnej neistoty. Miera právnej neistoty je rozdielna. Niekedy ju možno odstrániť výkladom práva podľa všeobecného princípu výkladu a uplatňovania práva ustanoveného čl. 152 ods. 4 ústavy. Inokedy právnu neistotu ohľadne správania ustanoveného právnou normou nemožno odstrániť ani výkladom podľa čl. 152 ods. 4 ústavy. V situácii, keď právnu normu možno vysvetľovať dvomi spôsobmi, pričom jeden výklad je v súlade s ústavou a medzinárodnými dohovormi podľa čl. 11 ústavy a druhý výklad je s nimi v nesúlade, nejestvuje ústavný dôvod na zrušenie takej právnej normy. Všetky štátne orgány majú vtedy ústavou určenú povinnosť uplatňovať právnu normu v súlade s ústavou (čl. 152 ods. 4).“ (PL. ÚS 15/1998)

Dňa 05. 06. 2006 bol súdny poplatok za podanie odvolania pripísaný na účet odvolacieho súdu, t. j. na 13. deň po doručení výzvy, ešte pred rozhodnutím súdu o zastavení konania, ktoré vydal dňa 09. 06. 2006.

Výkladom § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. v spojení procesnoprávnym ustanovením § 154 ods. 1 O. s. p. /prihliadnutím k § 167 ods. 2 O. s. p./ neboli v čase rozhodovania o zastavení konania, dané predpoklady pre vydanie takéhoto rozhodnutia, nakoľko v tomto čase bol už súdny poplatok zaplatený. Domnievame sa, že len takáto možnosť výkladu cit. ustanovenia zák. o súdnych poplatkoch vrátane súvisiacich ustanovení O. s. p. je v súlade princípom rovnosti a právom na súdnu ochranu, t. j. s Ústavou SR.

V tejto súvislosti zároveň poukazujem na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR 3 Cdo 55/2007 zo dňa 26. 04. 2007 v inej, skutkovo rovnakej veci.

„Každé konanie súdu alebo iného orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu alebo inú právnu ochranu.“ (I. ÚS 26/1994)

Krajský súd pri rozhodovaní nerešpektoval povinnosť uplatňovať cit. právnu normu v súlade s ústavou a konal v rozpore s ustanovením § 154 ods. 1 O. s. p., čím porušil naše základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR.»

Najvyšší súd dovolanie sťažovateľky proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 20 Cob 163/2006 z 9. júna 2006 uznesením sp. zn. 3 Obdo 12/2007 z 26. marca 2008 odmietol, pričom v odôvodnení okrem iného uviedol:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý vo veci konal ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania, skúmal, či smeruje proti takému rozhodnutiu, proti ktorému je tento mimoriadny opravný prostriedok prípustný.

Podľa § 236 O. s. p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Napadnutým uznesením odvolací súd zastavil konanie pre nezaplatenie súdneho poplatku za podané odvolanie. Vzhľadom na výrok napadnutého rozhodnutia je zrejmé, že nie je daná prípustnosť dovolania v zmysle § 239 ods. 1 a 2 O. s. p.

Proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie z dôvodov, uvedených v § 237 O. s. p. Z obsahu žalobcovho dovolania vyplýva, že postup odvolacieho súdu, ktorý odvolacie konanie zastavil, považuje za odňatie možnosti konať pred súdom, čo je dovolacím dôvodom podľa § 237 písm. f) O. s. p.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie taký procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré mu priznáva Občiansky súdny poriadok za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov poplatková povinnosť vzniká podaním návrhu, odvolania a dovolania, alebo žiadosti o vykonanie poplatkového úkonu, ak je poplatníkom navrhovateľ, odvolateľ alebo dovolateľ.

Vo veciach poplatkov, upravených zákonom o súdnych poplatkoch rozhoduje ten orgán, ktorý je oprávnený vykonať poplatkový úkon (§ 12 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. v platnom znení). Citované ustanovenie nedáva žiadnu dispozíciu, kto má o zastavení súdneho konania pre nezaplatenie súdneho poplatku rozhodovať. Preto platí všeobecná úprava, obsiahnutá v Občianskom súdnom poriadku, podľa ktorej o odvolaní rozhoduje odvolací súd. Rozhodnutie o zastavení odvolacieho konania nie je rozhodnutím o novom predmete konania, ale rozhodnutím o odvolaní proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa. Účastníkovi sa právo na podanie odvolania proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa neodňalo, pretože mal možnosť ho podať a aj ho podal. Odvolací súd by odvolanie prejednal, ak by splnil všetky podmienky, okrem iného, ak by zaplatil súdny poplatok.

Podľa § 8 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch poplatok za podanie návrhu je splatný vznikom poplatkovej povinnosti.

Poplatková povinnosť vznikne okamihom, v ktorom nastane právna skutočnosť, s ktorou zákon spája vznik povinnosti zaplatiť súdny poplatok. Vznik poplatkovej povinnosti za odvolanie je podmienený vykonaním procesného úkonu účastníka - podaním odvolania. V predmetnej veci žalobca podal odvolanie proti rozsudku súdu prvého stupňa dňa 24. apríla 2006. S podaním odvolania nesplnil poplatkovú povinnosť, v dôsledku čoho ho odvolací súd v zmysle § 211 ods. 2 O. s. p. v znení účinnom v čase podania odvolania vyzval na zaplatenie súdneho poplatku v lehote 10 dní od doručenia výzvy. Výzva bola žalobcovi doručená dňa 22. mája 2006, súdny poplatok žalobca zaplatil dňa 5. júna 2006, t. j. po uplynutí zákonom stanovenej lehoty.

V danom prípade preto nemožno dospieť k záveru, že postupom odvolacieho súdu bola žalobcovi odňatá možnosť konať pred súdom. Žalobca mal možnosť vykonávať procesné úkony, ktoré mu zákon priznáva. K prejednaniu odvolania by bolo došlo v prípade, ak by splnil zákonom stanovenú podmienku zaplatiť súdny poplatok v stanovenej lehote.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vrátiť vec na ďalšie konanie.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že podstata základného práva priznaného čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého reálne sa domáhať

ochrany svojich práv na súde, že tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola označenému právu poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré ustanovenie o súdnej ochrane vykonávajú, a teda že základné právo na súdnu ochranu nespočíva len v práve domáhať sa súdnej ochrany, ale túto aj v určitej kvalite, t. j. zákonom ustanoveným postupom súdu, dostať. Ďalej uviedol, že postup súdov v konaní o veci a jeho kvalita ustanovená zákonom je vyjadrením práva na súdnu ochranu účastníka konania vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy. Napokon zdôraznil, že ochranu základným právam a slobodám poskytujú predovšetkým všeobecné súdy, pričom ústavný súd súdnu ochranu v konaní o sťažnosti poskytuje iba vtedy, ak porušenie procesných práv účastníkov konania chránených zákonmi (napr. Občianskym súdnym poriadkom) je súčasne aj porušením základného práva alebo slobody upravených ústavou alebo medzinárodnou zmluvou podľa čl. 11 ústavy (I. ÚS 50/97, I. ÚS 54/97).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd.

V nadväznosti na uvedené ústavný súd pokladá za vhodné zmieniť sa najskôr o tom, že v danej veci považoval za potrebné pred predbežným prerokovaním sťažnosti počkať na rozhodnutie najvyššieho súdu o dovolaní sťažovateľky proti uzneseniu krajského súdu sp. zn. 20 Cob 163/2006 z 9. júna 2006, o ktorom najvyšší súd rozhodol uznesením sp. zn. 3 Obdo 12/2007 z 26. marca 2008 tak, že ho ako neprípustné odmietol. V prípade, že by bola sťažovateľka dosiahla nápravu v konaní pred všeobecným súdom, čo ústavný súd očakával, musela by byť jej sťažnosť pri predbežnom prerokovaní odmietnutá z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Pretože dovolanie sťažovateľky bolo najvyšším súdom („z kvázimeritórnych dôvodov“) odmietnuté ako neprípustné (po tom, ako napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu vecne preskúmal), sťažovateľka bola so zreteľom na spomínaný princíp subsidiarity

podľa č. 127 ods. 1 ústavy povinná podať sťažnosť (po tom, ako jej bolo doručené označené uznesenie najvyššieho súdu) proti najvyššiemu súdu, ktorý rozhodoval v danej veci v poslednom stupni. Napriek tomu, že tak neurobila, ústavný súd vychádzajúc z materiálneho chápania ústavnosti považoval vzhľadom na výnimočné okolnosti daného prípadu za potrebné (najmä z dôvodu, že sťažovateľka už nemala k dispozícii žiaden ďalší prostriedok na ochranu svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, pričom na rozhodnutie dovolacieho súdu musela čakať takmer dva roky od podania sťažnosti) o jej sťažnosti meritórne rozhodnúť.

Ústavný súd zotrváva na stanovisku (podobne aj IV. ÚS 1/02), že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecných súdov, ktoré viedli k rozhodnutiu vo veci samej alebo k inému súdnemu rozhodnutiu, ktorým končí konanie pred nimi. Tento prístup je dôsledkom toho, že všeobecné súdy vychádzajú pri prerokovávaní a rozhodovaní vecí patriacich do ich právomocí zo zákonnej úpravy a z vlastnej interpretácie zákonov a podzákonných úprav. Ústavný súd je však oprávnený a povinný posúdiť neústavnosť konania a rozhodovania všeobecných súdov vo veciach, v ktorých už niet iného nadriadeného alebo opravného súdu, ktorý by chránil základné právo účastníka konania pred súdom nižšieho stupňa.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti boli relevantné aj v danej veci.

Podstata sťažnosti sťažovateľky je založená na argumentácii, že nemožno zastaviť konanie o odvolaní proti rozhodnutiu prvostupňového súdu z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku za odvolanie v ustanovenej lehote, keď v čase rozhodovania krajského súdu o zastavení konania (9. jún 2006) už bol súdny poplatok pripísaný na jeho účet (5. jún 2006).

Napadnuté uznesenie krajského súdu, ktorým bolo konanie o odvolaní zastavené, ale aj rozhodnutie najvyššieho súdu z 26. marca 2008 o odmietnutí dovolania sťažovateľky, sú založené na právnom názore, že podľa § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych

poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov [platnom a účinnom nielen k dátumu vzniku poplatkovej povinnosti sťažovateľky, ale aj k dátumu rozhodovania krajským súdom (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“)] ak súdny poplatok nebol pripísaný na účet krajského súdu ani v posledný deň vo výzve krajského súdu určenej desaťdňovej lehoty, bolo nevyhnutné konanie zastaviť, pretože dĺžka lehoty vyplýva priamo zo zákona a jej nedodržanie musí mať za následok zastavenie konania. Podľa názoru krajského súdu uvedeného vo vyjadrení k sťažnosti „*Pokiaľ zákon č. 71/1992 Zb. stanovil 10 dní na zaplatenie súdneho poplatku od doručenia výzvy, tak je zrejmé a nesporné, že ide o zákonom stanovenú lehotu - zákonnú lehotu, s ktorou nemôže disponovať súd. Túto lehotu je súd povinný aplikovať v rámci svojho rozhodovania.*“.

Podľa § 154 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku v znení účinnom v relevantnom čase (ďalej aj „OSP“) je pre rozsudok rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia.

Podľa § 167 ods. 2 OSP ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku.

Podľa § 211 ods. 3 OSP ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa.

Podľa § 5 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch poplatková povinnosť vzniká podaním návrhu, odvolania a dovolania, alebo žiadosti o vykonanie poplatkového úkonu, ak je poplatníkom navrhovateľ, odvolateľ alebo dovolateľ.

Podľa § 10 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch ak nebol zaplatený poplatok splatný podaním návrhu na začatie konania, odvolania alebo dovolania, súd vyzve poplatníka, aby poplatok zaplatil v lehote desiatich dní od doručenia výzvy; ak aj napriek výzve poplatok nebol zaplatený v lehote, súd konanie zastaví. O následkoch nezaplatenia poplatku musí byť poplatník vo výzve poučený.

Podľa § 10 ods. 3 prvej vety zákona o súdnych poplatkoch príslušný súd zruší uznesenie o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku, ak poplatník zaplatí súdny poplatok do konca lehoty na podanie odvolania.

Ústavný súd z obsahu predloženého spisu, ako aj z vyjadrení účastníkov konania zistil, že krajský súd napadnutým uznesením konanie o odvolaní sťažovateľky z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku zastavil napriek tomu, že v čase rozhodovania mal vedomosť o tom, že súdny poplatok bol na účet súdu pripísaný už 5. júna 2006, teda pred vydaním namietaného uznesenia. Uvedený postup a následné rozhodnutie krajského súdu nemožno podľa názoru ústavného súdu kvalifikovať inak, ako odňatie možnosti konať pred súdom odvolateľovi, t. j. v danom prípade sťažovateľke.

Ústavný súd považoval za potrebné poukázať aj na to, že takýto názor je v súlade aj s judikatúrou všeobecných súdov, keď k rovnakému právnomu záveru dospel aj najvyšší súd, ktorý v skutkovo identickej veci rozhodol rozsudkom sp. zn. 3 Cdo 55/2007 z 26. apríla 2007, v odôvodnení ktorého okrem iného uviedol:

„Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné uviesť, že všeobecný súd musí vykladať a používať uvedené ustanovenia v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu. Interpretáciou a používaním tohto ustanovenia nemožno obmedziť základné právo na súdnu ochranu bez zákonného podkladu. Pritom do práva na súdnu ochranu je potrebné nepochybné zahrnúť aj oprávnenie účastníka konania domáhať sa preskúmania rozhodnutia súdu v inštančnom konaní.

Ustanovenie § 10 ods. 1 zákona č. 71/1992 Zb. je preto potrebné pri gramatickom, systematickom a logickom výklade ako aj pri zohľadnení jeho ústavnoprávneho rámca, vykladať a aplikovať tak, že ak bola poplatková povinnosť účastníka konania vzniknutá podaním odvolania splnená hoci aj po uplynutí desaťdňovej lehoty určenej súdom na plnenie, a to pred rozhodnutím súdu o zastavení konania o odvolaní, nie je daný zákonný dôvod na zastavenie odvolacieho konania. Len takýto výklad a aplikácia uvedeného ustanovenia súdom je správna, spravodlivá, zákonná a ústavne komformná. Pritom zo subsidiárnej štruktúry systému ochrany ústavnosti vyplýva, že práve všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za aplikáciu a výklad zákonov, ale aj za dodržiavanie práv a slobôd

vyplývajúcej z Ústavy Slovenskej republiky alebo Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.“

Obdobne najvyšší súd v inej skutkovo identickej veci v odôvodnení rozsudku sp. zn. 2 Cdo 6/01 z 30. augusta 2001 okrem iného uviedol:

„Nemožno prihliadať na to, že v dôsledku podania odvolania poplatníkom a suspenzívneho účinku tohto opravného prostriedku, poplatková povinnosť navrhovateľa naďalej trvá (§ 5 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch a contrario) a možno ju preto až do rozhodnutia odvolacieho súdu splniť. Ustanovenie § 10 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch platí len pre súd prvého stupňa a nevylučuje primerané použitie prvej hlavy štvrtej časti Občianskeho súdneho poriadku o odvolaní.

Na základe uvedeného možno uzavrieť, že ak navrhovateľ splnil poplatkovú povinnosť, ktorá vznikla podaním návrhu na začatie konania, do rozhodnutia odvolacieho súdu o jeho včas podanom odvolaní, nemôže odvolací súd uznesenie súdu prvého stupňa o zastavení konania pre nezaplatenie poplatku potvrdiť. V takom prípade odvolaciemu súdu nezostáva nič iné, ako toto uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.“

Aj keď k úlohám ústavného súdu nepatrí zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov, ústavný súd odvolávajúci sa na svoju predchádzajúcu judikatúru poukazuje na to, že k úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd svojich občanov. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní dostupných bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky takéhoto uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd (III. ÚS 60/04).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorú si osvojil aj ústavný súd, vyplýva, že „právo na súd“, ktorého jedným aspektom je právo na prístup k súdu, nie je

absolútne a môže podliehať rôznym obmedzeniam. Uplatnenie obmedzení však nesmie obmedziť prístup jednotlivca k súdu takým spôsobom a v takej miere, že by uvedené právo bolo dotknuté v samej svojej podstate.

Z ústavnoprávneho hľadiska treba určiť podmienky, pri splnení ktorých má nesprávna aplikácia jednoduchého práva všeobecnými súdmi za následok porušenie základných práv a slobôd. Základné práva a slobody v oblasti jednoduchého práva pôsobia ako regulatívne idey, na ktoré obsahovo nadväzujú komplexy noriem jednoduchého práva. Porušenie niektorej z týchto noriem, a to v dôsledku svojvôle (napr. nerešpektovaním kogentnej normy) alebo v dôsledku interpretácie, ktorá je v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (napr. prílišný formalizmus), potom zakladá porušenie základných práv a slobôd.

Podľa názoru ústavného súdu výklad a aplikácia dotknutých ustanovení zákona o súdnych poplatkoch krajským súdom v napadnutom konaní bola poznačená prílišným formalizmom, čo v konečnom dôsledku viedlo k tomu, že sa tým sťažovateľke odňala možnosť konať pred súdom v jej právnej veci.

Ústavný súd v súvislosti s uvedeným konštatoval, že aj výklad a používanie jednotlivých ustanovení zákona o súdnych poplatkoch vrátane súvisiacich ustanovení Občianskeho súdneho poriadku musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

V spojitosti s tým ústavný súd poukazuje na svoju konsolidovanú judikatúru, súčasťou ktorej je aj právny názor, podľa ktorého zo zásady ústavne konformného výkladu vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež

medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (m. m. II. ÚS 148/06).

Ústavný súd na základe uvedených zistení a východísk dospel k záveru, že krajský súd postupom v napadnutom konaní a uznesením sp. zn. 20 Cob 163/2006 z 9. júna 2006, ktorým zastavil odvolacie konanie v právnej veci sťažovateľky z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku v ustanovenej lehote napriek tomu, že v čase jeho rozhodovania bol už súdny poplatok pripísaný na jeho účet, porušil základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavný súd zároveň považuje namietaný postup krajského súdu za vybočenie zo stabilizovanej a ústavne akceptovateľnej judikatúry všeobecných súdov.

Keďže ústavný súd vyslovil porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy napadnutým uznesením krajského súdu zároveň podľa § 56 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, toto uznesenie zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu), v ktorom bude všeobecný súd pokračovať v odvolacom konaní.

V ďalšom postupe je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v odôvodnení tohto nálezu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde). Krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľka nárok na finančné zadosťučinenie v zmysle § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde v danej veci neuplatnila, preto sa ústavný súd touto zákonnou možnosťou vzhľadom na viazanosť petitom sťažnosti podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde nezaoberal.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom advokátom JUDr. M. S. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľka požadovala úhradu trov konania za tri úkony právnej služby v sume 10 795 Sk vrátane DPH. Ústavný súd zistil, že uplatnená suma trov právneho zastúpenia je nižšia ako suma vypočítaná ústavným súdom podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) a neodporuje tejto vyhláške. Preto ústavný súd priznal úhradu trov konania sťažovateľke v uplatnenej sume, ktorú je krajský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, nadobudne toto rozhodnutie právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. augusta 2008